

Ytringsfrihet

Statsrett, JUS2111, V2018

7. mars 2018, Anine Kierulf

1. Innledning

2. Hva er ytringsfrihet?

- a. Forholdet til tankefriheten
- b. Omfang
- c. Juss eller idehistorie

3. Hvorfor beskytter vi ytringsfrihet?

a. Historisk bakgrunn, opplysningstenkning og begrunnelser

Hobbes, Locke, Rousseau – samfunnskontrakten

Kant – individenes rasjonelle dømmekraft

Mill – samfunnets felles nytte, skadeprinsippet

b. Moderne begrunnelser for ytringsfrihet

Den personlige autonomi og frihet

Sannhetssøken

Demokrati

4. Ytringsfrihetens rettslige beskyttelse

a. Historie

Antikken

Opplysningstiden

Eneveldet, særlig om sensur

Omkring Grunnloven

1800-tallet

1900-tallet

2000-tallet

b. Ytringsfrihetens rettslige grunnlag i Norge i dag
Grunnloven § 100

EMK art 10

5. Ytringsfrihetens rettslige begrensninger

a. Innledning

Rettslige krav til inngrep i ytringsfriheten

Særlig om tolkning av meningsinnhold

Språklige utfordringer ved ytringer som ulovlige «handlinger»

Tolkning: perspektiv

Tolking: kontekst

Vurderingstemaer for avveininger

b. Trusler

Strl. § 263 (Grove trusler, strl. 264)

Den som i ord eller handling truer med straffbar atferd under slike omstendigheter at trusselen er egnet til å fremkalle alvorlig frykt, straffes med bot eller fengsel inntil 1 år.

c. Oppfordringer til straffbare handlinger

Strl. § 183

Den som offentlig oppfordrer noen til å iverksette en straffbar handling, straffes med bot eller fengsel inntil 3 år.

d. Hatefulle, diskriminerende ytringer

Strl. § 185

Med bot eller fengsel inntil 3 år straffes den som forsettlig eller grovt uaktsomt offentlig setter frem en diskriminerende eller hatefull ytring. Som ytring regnes også bruk av symboler. Den som i andres nærvær forsettlig eller grovt uaktsomt fremsetter en slik ytring overfor en som rammes av denne, jf. annet ledd, straffes med bot eller fengsel inntil 1 år.

Med diskriminerende eller hatefull ytring menes det å true eller forhåne noen, eller fremme hat, forfølgelse eller ringeakt overfor noen på grunn av deres

- a) hudfarge eller nasjonale eller etniske opprinnelse,*
- b) religion eller livssyn,*
- c) homofile orientering, eller*
- d) nedsatte funksjonsevne.*

e. Æresvern

Strl. § 3-6 a (tidligere strl. 1902 §§ 246, 247)

Den som uaktsomt har satt frem en ytring som er egnet til å krenke en annens ærefølelse eller omdømme, skal yte erstatning for den lidte skade og slik erstatning for tap i fremtidig erverv som retten ut fra den utviste skyld og forholdene ellers finner rimelig. Han kan også pålegges å betale slik erstatning (oppreisning) for skade av ikke-økonomisk art som retten finner rimelig. Dersom den krenkede døde mindre enn 15 år før krenkelsen etter første ledd fant sted, kan krav om oppreisning settes frem av hans nærmeste.

En ærekrenkende ytring medfører ikke ansvar etter første ledd dersom den anses berettiget etter en avveining av de hensyn som begrunner ytringsfrihet. Ved denne vurderingen skal det særlig legges vekt på om ytringen hviler på et fyldestgjørende faktisk grunnlag, på ytringens grad av krenkelse, og om hensynet til den krenkede er tilfredsstillende ivaretatt ved for eksempel adgang til imøtegåelse, om allmenne interesser eller andre gode grunner tilsa at den ble satt frem, og om ytreren har vært i aktsom god tro med hensyn til de momenter som kan gjøre ytringen berettiget.

Reglene i § 3-6 annet og tredje ledd gjelder tilsvarende.

f. Privatliv, personvern

GrI. § 102 (EMK art. 8)

Enhver har rett til respekt for sitt privatliv og familieliv, sitt hjem og sin kommunikasjon. Husransakelse må ikke finne sted, unntatt i kriminelle tilfeller.

Statens myndigheter skal sikre et vern om den personlige integritet.

Strl. § 267

Den som gjennom offentlig meddelelse krenker privatlivets fred, straffes med bot eller fengsel inntil 1 år.

Straff etter første ledd kommer ikke til anvendelse på den som bare har deltatt ved teknisk bistand eller distribusjon av et blad eller tidsskrift produsert i riket. Tilsvarende gjelder for kringkastingssendinger.

Straff etter første ledd kan bortfalle dersom meddelelsen var fremkalt av den fornærmede selv ved utilbørlig atferd, eller meddelelsen er blitt gjengjeldt ved en krenkelse av privatlivets fred eller en kroppskrenkelse.

Strl. § 266

Den som ved skremmende eller plagsom opptreden eller annen hensynsløs atferd forfølger en person eller på annen måte krenker en annens fred, straffes med bot eller fengsel inntil 2 år.

Åvl § 45c

Fotografi som avbilder en person kan ikke gjengis eller vises offentlig uten samtykke av den avbildede, unntatt når

a) avbildningen har aktuell og allmenn interesse,

b) avbildningen av personen er mindre viktig enn hovedinnholdet i bildet,

c) bildet gjengir forsamlinger, folketog i friluft eller forhold eller hendelser som har allmenn interesse,

d) eksemplar av avbildningen på vanlig måte vises som reklame for fotografens virksomhet og den avbildede ikke nedlegger forbud, eller

e) bildet brukes som omhandlet i § 23 tredje ledd eller § 27 andre ledd.

Vernet gjelder i den avbildedes levetid og 15 år etter utløpet av hans dødsår

g. Noen andre grenser